

IFJÚSÁGI ÉLETMÓD ÉS SZOKÁSVIZSGÁLAT JÁSZBERÉNYBEN

A tanulmány a város ifjúságpolitikai koncepciójának kidolgozásához készült.¹ A vizsgálatban a családi, közösségi és szociális háttér feltárására, az életmóddal és az értékrenddel kapcsolatos szabadidő és a vélemények kutatására, valamint a dohányzással, alkoholfogyasztással és droghasználattal kapcsolatos konkrét és kapcsolódó fogyasztási, veszélyeztetettségi tényezők feltárására, illetve a lokális-intézményi és európai identitás jellemzők bemutatására koncentráltunk².

A kérdőíves vizsgálat közel 800 fős³ mintáját úgy alakítottuk ki, hogy a válaszadók kellően reprezentálják a jászberényi 7-8. osztályos és középiskolás fiatalokat nem, életkor, iskolatípus, valamint lakóhelyi jellemzők (helybéli, bejáró) szerint⁴.

Általános jellemzők

A fiatalok 50 százaléka jászberényi, 15 százalékuk állandó lakóhelye Jász-Nagykun-Szolnok megyén kívül található, a “maradék” 35 százalék egyenletesen oszlik meg szinte valamennyi jászváros település között. Érdekes, hogy a jászvárosi és megyén kívüli fiatalok mellett nincs a jászberényi iskolákban a megye más településéről Jászberényben tanuló diák.

A szülők iskolai végzettsége nemenként eltérő. Az eltérés leginkább abban jelentkezik, hogy míg az édesapák (nevelőapák) többsége, közel fele szakmunkás, több mint tizede 8 általánossal vagy azzal sem rendelkezik, addig az édesanyák (nevelőanyák) több mint fele (52 százalék) érettségizett és diplomás. Jelentős differencia jellemzi a szülők diplomás háttérét is,

¹ A kutatás előkészítésében és lebonyolításában közreműködött a Szent István Egyetem Jászberényi Főiskola Kara, kimondottan a Szociálpedagógia Tanszék oktatói és hallgatói.

² A kutatás során több kérdésnél a kérdezettek értékelését az iskolai osztályzatok (ötfokú skála) alapján kértük. A kapott értékeket százfokú skálákra számoltuk át, amely akkor veszi fel a százas értéket, ha az adott kérdésre minden válaszadó egyöntetűen a maximális, a nullát pedig, ha mindenki a minimális pontszámot adja. Az így átalakított skálán az ötven pont alatti értékek negatív véleményt (ellenszenvet, elégedetlenséget, gyakoriságot stb.), az ötven pont feletti értékek inkább pozitív véleményt (rokonszenvet, elégedettséget, gyakoriságot) fejeznek ki.

³ N=801 fő.

⁴ A mintavételi eljárás során a város általános és középiskolaiban nappali tagozaton tanuló fiatalok jelentették az alapsokaságot. A kérdőív önkéntes jellegéből adódott, hogy alapegységként az iskolai osztály szerepelt.

hiszen az anyák között közel 10 százalékkal több az egyetemi/főiskolai végzettségű, mint az apák között.

A szülői háztartások jelentős része jól felszerelt színes, teletexes TV-vel, telefontal, automata mosógéppel, videómagnóval, mikrohullámú sütővel, hifi berendezésekkel és számítógéppel. A háztartások több mint felében található számítógép, minden hatodik családban saját Internet elérés. Az információs társadalom gyors fejlődésének ékes bizonyítéka, hogy az 1998-as Jász-Nagykun-Szolnok megyei hasonló tematikájú felmérés (Murányi - Szoboszlai, 1998) szerint számítógép akkor minden harmadik családban volt, míg otthoni Internet kapcsolattal csak minden huszonötödik család rendelkezett (1. tábla).

Ezzel összefüggésben 1998-ban például a prioritások végén szerepelt az Internetezés és a számítógépezés. 2001-ben viszont az Internetezés "feljött" az erős középmezőnybe és kevesek elfoglaltságából a többség által gyakran művelt tevékenységgé vált.

1. tábla A felsoroltak közül mivel rendelkezik a háztartások?
(Az igen válaszok százalékban)

	Jászberény, 2001	J-N-SZ megyei vizsgálat, 1998
Színes tv	98	96
Telefon	95	81
Automata mosógép	76	64
Videomagnó	73	75
Mikrohullámú sütő	70	45
Txt-s tv	64	*
Hi-fi	60	*
Számítógép	56	36
Nyugati márkájú gépkocsi	39	29
Keleti márkájú gépkocsi	32	30
Saját internet elérés	16	4
Mosogatógép	16	17
Üdülő, nyaraló	15	15

*nincs adat

A családi háttér – a műveltség különböző szintje és az anyagi javak differenciáltsága mellett – devianciákkal terhes. A közvetlen családtagok körében magas a rendszeresen sok alkoholt fogyasztók (feltételezhetően alkoholisták) és az öngyilkosságot elkövetők aránya. Az idegorvosi kezelés, a nyugtatók, altatók szedése is jelen van mintegy 25-30 családban. A kábítószer fogyasztás és a börtönviseltség a megkérdezettek egy százalékának családjára jellemző.

A válaszadó fiatalok háromnegyede katolikus, a néhány százaléknyi református mellett a "kis" egyházak egy-egy százalékos jelenléte regisztrálható a fiatalok vallási hovatartozását

tekintve. A kérdezettek 22 százaléka “nem vallásos”, 9 százaléka az egyház tanításait követő módon vallásos, 52 százaléka a maga módján vallásos, 10 százalék nem tudja megítélni, hogy vallásos vagy sem, 6 százalék ateista. Az önbesorolás ismeretében nem meglepő, hogy a fiatalok 28 százaléka egyáltalán nem jár templomba, vallási összejövetelre, 39 százaléka csak családi események, nagyobb ünnepek alkalmával látogatja az ilyen összejöveleket, míg 20 százalékuk évente többször, 5 százalékuk havonta többször és 8 százalékuk hetente keresi fel a megfelelő templomot vagy vallási összejövetelt. Az elmúlt félév végén a lányok tanulmányi átlaga magasabb a fiúkénál, illetve az alacsony átlagok is inkább a fiúkra jellemzőek. A szülők iskolai végzettsége és a gyermekek tanulmányi eredménye között nem találtunk szignifikáns összefüggést. A szakközépiskolai és a szakmunkásképzős fiatalok átlageredményei viszont lényegesen alacsonyabbak, mint gimnáziumi vagy általános iskolai társaiké. A megkérdezettek közül egyelőre minden tizedik rendelkezik valamilyen, inkább alapfokú, jellemzően angol és német nyelvvizsgálóval.

Dohányzás, alkoholfogyasztás és droghasználat

A megkérdezettek közel háromnegyed része már cigizett, harmaduk rendszeresen dohányzik, több mint negyed részük jelenleg nem dohányzó. Ebben a kérdésben nincs számottevő különbség a két nem adatai között, ugyanis a lányok körében is magas a rendszeresen dohányzók és az “alkalmi” cigarettázók aránya.

A dohányzást az alkoholfogyasztás jellemzőivel összevetve, tanulságos összefüggéseket fedezhetünk föl. Az alkoholt egyáltalán nem fogyasztók körében minimális a dohányzást kipróbálók és szinte nulla a rendszeresen dohányzók aránya. Az alkalmi alkoholfogyasztók körében harmadnyira nő az alkalmi dohányosok aránya és jelentősen nagyobb a rendszeresen dohányzók mértéke. A rendszeres alkoholfogyasztók körében alig találunk nem dohányzó fiatalokat vagy alkalmi dohányzókat, viszont magas az erős dohányosok aránya (2. tábla).

2. tábla Élete során már dohányzók a különböző csoportokban (sor-százalékban) N=785

		Nem dohányzó	39 szál alatt	Ennél többet elszívó
Nem	Fiúk	15	21	17
	Lányok	13	20	14
Korcsoport	Általános iskolás korosztály	10	10	2
	15-16 évesek	10	19	12
	17 éves és idősebb	8	12	17
Összevont iskolai	Magasan iskolázott szülők gyermekei	8	7	9
	Közepesen iskolázott szülők gyermekei	17	25	14

végzettség mutató	Alacsonyan iskolázott szülők gyermekei	6	9	5
Iskola-típus	Gimnazisták	8	13	9
	Szakközépiskolások	5	10	10
	Szaktanácsképzősök	5	7	8
	Általános iskolások	10	11	4
Alkohol-fogyasztási jellemző	Nem alkohol fogyasztó	10	4	1
	39 alkalomnál kevesebbet fogyasztó	16	32	17
	Ennél többet fogyasztó	2	4	14

Az alkoholfogyasztás keményebben differenciál. A fiúk és az “idősebb” korcsoportok alkoholfogyasztása intenzívebb. Mindhárom vizsgált korcsoportban az alkalmi és a rendszeres alkoholfogyasztás jellemző a leginkább. Iskolatípusok szerint az általános iskolában és a gimnáziumban van a legtöbb absztinens, míg a rendszeres alkoholfogyasztók leginkább a szakközépiskolások és a szaktanácsképzősök közül kerülnek ki. Az alkoholfogyasztás és az egyik leggyakrabban fogyasztott kábítószer, a marihuána használat összevetése kimutatja, hogy az alkoholt egyáltalán nem vagy nem rendszeresen fogyasztók körében alig van (2 százalék) marihuánát szívó fiatal, míg a rendszeresen alkoholizáló fiatalok körében ez az arány már 5 százalék.

A szakirodalom megkülönbözteti a legitim és az illegitim drogfogyasztók csoportját. Azokat nevezzük legitim drogfogyasztóknak, akik már fogyasztottak az orvos által is felírható drogokat (altatókat, nyugtatókat vagy alkoholt gyógyszerrel együtt), de nem orvosi javaslatra. Az illegitim drogfogyasztók csoportjába az orvos által nem felírható drogok fogyasztóit soroljuk.

Az eddigi élete során orvosi javaslatra nyugtatót vagy altatót szedők aránya nem magas. Inkább a lányok körében jellemző, főként a középiskolás korcsoportokban, azon belül legdominánsabban a gimnáziumi fiatalok körében. Az orvosi javaslat nélkül beszedett nyugtatók és altatók mértéke magasabb az “igazolt” gyógyszerfogyasztásnál. A lányok körében jóval jellemzőbb és különösen a 17 éves vagy annál idősebb korosztály nyúl orvosi javaslat nélkül is ezekhez a gyógyszerekhez. Leginkább a közepesen iskolázott szülők gyermekei és a gimnazisták élnek vele.

A vizsgált csoportokban (és általában a mai fiatalság körében) a marihuána a leggyakrabban használt drogforrás. A minta 6 százaléka fogyasztott néhány vagy több alkalommal a szerből. Ezen belül a fiúk fogyasztási “aktivitása” kétszeres a lányokhoz képest. A marihuána szívása Jászberényben középiskolás korban kezdődik. A felmérés adatai szerint az általános iskolás korosztály még egyáltalán nem fertőzött ebből a szempontból. Inkább az iskolázottabb szülők gyermekei szívják “a füvet”, és különösen szakközépiskolások körében jellemző.

Az oldószeres bódítást, az úgynevezett “szipuzást” a minta 3 százaléka – a marihuánához hasonlóan inkább a fiúk – próbálta ki. A fiúk egy százalékát jellemzi a gyakori, 40 alkalomnál is rendszeresebb “ragasztózás”. Ez a kábítószeres technika sincs még jelen az általános iskolások körében. Inkább az iskolázottabb szülő gyermekei és a szakközépiskolások, valamint a szakmunkásképzősök körében fordul elő. A jászberényi lakóhelyű fiatalok inkább élnek vele, mint a nem jászberényiek.

Az extasy tableta, az úgynevezett “diszkó-drog” a “szipuzók” és az ópiátfogyasztók arányához hasonlóan, a fiatalok három százalékának fogyasztásában van jelen. Használata a 15 évesnél idősebb, szakközépiskolás és szakmunkásképzős, nem jászberényi diákok körében a jellemzőbb.

A legveszélyeztetettebb korosztály a 11-15 év közötti. Ebben az életkorszakaszban a fiatalok többsége már évek óta kávézik, megitta az első pohár sört vagy bort, harmaduk ivott égetett szeszt, berúgott és felük cigarettázik (3. tábla).

Ugyanebben az időszakban ismerkednek meg a legitim és illegitim drogok többségével. Ugyanakkor a prevenció kezdő időpontját – különösen a fiúknál – 11 éves kor alatt célszerű meghatározni, ugyanis ebben a nagyon gyermeki korcsoportban is 6-14 százalékuk ivott már bort, sört, kávé, elszívja első cigarettáját, sőt néhány százalékuk égetett szeszt is ivott, berúgott, illetve túlesett az első szexuális “élményén”. Mindezek mellett a legtöbb kábítószer “kipróbálása” is megtörténik egy szűk körben ebben a nagyon korai életszakaszban (3. tábla). Elgondolkodtató és cselekvésre készítő, hogy a jászberényi fiatalok tizede legalább egyszer, legalább egy illegitim drogot fogyasztott már.

3. tábla Mikor próbáltad ki először a következő dolgokat?
(sor-százalékban) N=786

Jászberény, 2001	11 év alatt	11-15 évesen	16 év felett	Nem tettem ilyet
kávéit ittam (legalább egy csészével)	14	54	5	25
sört ittam (legalább egy pohárral)	10	55	6	29
bort ittam (legalább egy pohárral)	6	55	8	31
égetett szeszt ittam (legalább egy pohárral)	2	36	11	51
létrejött az első szexuális kapcsolatomban	1	20	13	66
berúgtam	2	34	12	52
először szívtam cigarettát	8	50	5	37
rendszeresen, naponta cigarettáztam	1	24	7	58
kipróbáltam az amfetaminokat	1	2	2	95
kipróbáltam a nyugtatókat (orvosi recept nélkül)	1	3	3	93
kipróbáltam a marihuánát vagy a hasist	1	3	1	95

Társas kapcsolatok

Egy lehetséges, súlyos konfliktushelyzetben a fiatalok többségükben a szüleikhez fordulnának. A több mint kétharmados szülő választáshoz közeli, 58 százalékos a barátokhoz fordulás, magas (40 százalék) az aktuális partner megjelölése. A tanárokat 9 százalék preferálja, míg 7 százalékuk nem tudna kihez fordulni.

A jászberényi diákok összesen 18 százaléka tagja valamilyen szervezetnek. 22 százalékuk jelenleg nem tag, de korábban többnek is tagja volt. Közel harmaduk sem régebben, sem most nem volt ilyen szervezet tagja, míg a megkérdezettek negyed részétől “távol áll” az “ilyesmi”.

A tagsággal rendelkezők különböző szempontú megoszlásai érdekes képet mutatnak. A szervezetekben való aktivitás leginkább a gimnáziumi és a szakközépiskolai diákok körében, inkább a fiúk mint a lányok, valamint a nem jászberényi állandó lakóhelyű fiatalok körében erősebb. A közepes iskolai végzettségű szülők gyermekeinek ebbéli aktivitása kimagasló, illetve a tagsági viszony az idősebb korcsoportokat jobban jellemzi.

A fiúk körében a sportegyesület, az általános és jogvédelmi ifjúsági szervezetek, valamint a városvédő szervezetek a legpreferáltabbak. A lányok inkább a jótékonyági és a sportegyesületi munkát, valamint az ifjúsági szervezetekben végzett tevékenységet részesítenék előnyben.

Valamennyi iskolatípusban vezet a sportegyesület, mint a legkívánatosabb civil tevékenység, a többi lehetőség pedig az adott iskolatípus nemi megoszlásától függően támogatott. A szülők iskolai végzettségét alapul vevő kategorizáció alapján, a közepesen iskolázott szülők gyermekei a legnyitottabbak, elsősorban a sportegyesületi, ifjúsági szervezeti és az emberi jogi szervezetek tevékenysége iránt.

A viszonyítási pontként is használható, már említett 1998-as megyei vizsgálat adatai szerint a legvonzóbbak a sportegyesületek, majd az ifjúsági és a környezetvédő szervezetek, illetve a jótékonyági, segítő szervezetek. Nem vonzó az akkor megkérdezett diákság többsége számára a kulturális egyesület, az érdekvédelmi csoport, a hittel, vallással kapcsolatos közösség és a politikai szervezet.

Életmód elemek

A kérdőívben felsorolt “szabadidő” lehetőségek közül a fiatalok leginkább tévét néznek, tanulnak az iskolai órákra, illetve nyelvet tanulnak. Legkevésbé énekelnek, dolgoznak vagy színházba, múzeumba járnak. Gyakori választás még az aktív sportolás, a barátokkal töltött idő, az Internetezés és az olvasás is. Elutasítják viszont a már említettek mellett a zenetanulást, a hangszeres játékot, a kocsmába járást, valamint a kirándulást, túrázást, mint lehetséges szabadidő faktort.

A fiatalok többségének szabadidő struktúrájában előkelő helyet foglal el a televízió nézés, videózás és a számítógép használat (4. tábla).

4. tábla Egy átlagos napon mennyi ideig tévézel, videózol, illetve számítógépezel? (%) N=801

	30 perc alatt	30 perc-1 óra	1-2 óra	2-3 óra	3-4 óra	4 óránál több	5 vagy több órát
Tv, video	2	8	12	23	19	21	15
számítógép	35	22	18	11	5	5	4

A szülők iskolai végzettsége szerint vizsgálva a kapott eredményeket, tulajdonképpen hasonlóak az egyes csoportok gyermekeinek választásai. Az azonos választáson belül viszont differenciálódás tapasztalható: például az iskolai felkészülés vagy a nyelvtanulás a magas szülői végzettségű csoport gyermekeit lényegesen jobban jellemzi, mint az alacsony végzettségű csoportba tartozó fiatalokat.

A kortárs csoport szabadidős tevékenységeinek tipizálása során a könnyebb, táncos szórakozás (diszkó), a rendszeres sportolás és az olvasás volt a leggyakoribb. A diszkózás leginkább a szakközépiskolások és a szakmunkásképzősök, az olvasás a gimnazisták, a sportolás pedig a gimnazisták és a szakközépiskolások között a leggyakoribb. A szülői iskolai végzettség szerint nincs jól tipizálható, markáns különbség a gyermekek szabadidős elfoglaltságaiban.

Az életkori csoportokban viszont jellemző, hogy például a diszkóba járásban az életkorok növekedésével erősödik az aktivitás, míg a rendszeres sportolást tekintve éppen hogy csökken. A gimnazisták által kedveltebb a színház, koncert és mozi, az étterem vagy a sporttevékenység. A szakközépiskolások egyedül az otthoni Internetezésben "lógnak ki" – a gimnazistákkal együtt – a középiskolai átlagból, míg a szakmunkásképzőbe járó fiatalok a diszkóba járást és az otthoni tévézést preferálják kiemelkedően.

A lakóhely differenciáló hatása három területen mutatható ki. A jászberényi fiatalok számára értékesebb egy jó házibuli, a nem jászberényiek viszont a mozi és a könnyűzenei koncerteket szeretik inkább.

Az anya iskolai végzettsége szerint egyedül két – egyébként a többség által nem támogatott – tevékenységben mutatható ki jelentősebb eltérés. A nyolc általános vagy annál kisebb végzettségű édesanyák gyermekei a többiekénél lényegesen fogékonyabbak a vallási közösségek és a komolyzenei hangversenyek iránt.

A jászberényi művelődési/szórakozási lehetőségekről a fiatalok többsége a kortárs csoporttól (barátok, iskolatársak), iskolai hirdetésekől, illetve utcai plakátokból tájékozódik. A helyi rádió még részben képes a korosztály informálására, viszont a művelődési intézmények hirdetése, a helyi vagy a megyei lapok, a városi televízió nem igazán.

A felmérésből megtudtuk, hogy Jászberény művelődési intézményeit a városi vagy a városban tanuló fiatalok nem igazán látogatják. Négy intézménytípust soroltunk fel (művelődési központ, könyvtár, múzeum, diszkó), melyek közül – differenciáltan ugyan, de – egyik sem támogatott. Legkevésbé látogatott a fiatalok által a helyi múzeum, illetve a művelődési ház, valamivel látogatottabb a könyvtár és kicsit népszerűbbek, de nem a többség által támogatottak a diszkóhelyek. Valamennyi intézménytípust némileg jobban látogatják a lányok. Különösen igaz ez a könyvtár esetében.

Értékek és elvek

A fiatalok jelentős aránya szerint “jó érzés jászberényinek lenni”. Ez az identitás minősítés a teljes (jászberényi és nem jászberényi) mintában is támogatott, de különösen magas értéket mutat a berényi fiatalok között. Ugyanakkor a fiatalok egészséges értékrendjére utal az is, hogy egyértelműen elutasítják a semmittevést, támogatják az iskolán kívüli művelődés és a tudás fontosságát (5. tábla).

5. tábla Mennyire értesz egyet a következő kijelentésekkel? N=801
100 fokozatú skála átlagai 100-nagyon egyetérték, 0-egyáltalán nem értek egyet

		jó érzés jászberényinek lenni	az igazán jó szórakozás a semmittevés
Nem	Fiúk	59	25
	Lányok	57	25
Korcsoport	Általános iskolás korosztály	68	29
	15-16 évesek	56	26
	17 éves és idősebb	54	22
Összevont iskolai végzettség mutató	Magasan iskolázott szülők gyermekei	59	26
	Közepesen iskolázott szülők gyermekei	59	24
	Alacsonyan iskolázott szülők gyermekei	53	29
Iskola-típus	Gimnazisták	59	25
	Szakközépiskolások	52	21
	Szakmunkásképzősök	47	27
	Általános iskolások	72	31
Lakóhely	nem jászberényi	74	29
	Jászberényi	41	22

A mai fiatalok nemcsak lakóhelyükhöz vagy az általános értékekhez ragaszkodnak, hanem számos más érték kapcsán is tiszteletre méltó érettségről tesznek tanúbizonyságot. Számukra legfontosabb a szülőkkel kialakított kapcsolat, a barátságok, a harmonikus családi élet, a szerelem, az anyagi biztonság és a tisztességes, erkölcsös életvitel.

A szülői iskolai végzettség mutató szerinti kategorizáláskor egyetlen érték mutat jelentősebb eltérést: az alacsony szülői végzettségű csoport gyermekei számára a többi almintánál jóval fontosabb a harmonikus családi élet. Ugyancsak egy megkülönböztető szempontot találtunk a lakóhely szerinti differenciáláskor. A jászberényi fiatalok számára lényegesen preferáltabb érték az anyagi biztonság.

Megértőek a jászberényi fiatalok a kábítószer élvezőkkel, a bűnözőkkel, az alkoholistákkal, a szélsőséges nézeteket vallókkal vagy gyakorlókkal, a futballhuligánokkal és a hamis papírokkal a katonai szolgálatot elkerülőkkel szemben is. A lányok viszont kevésbé toleránsak a szélsőséges nézetű vagy viselkedésű, illetve a homoszexuális, valamint a katonai szolgálatot hamis papírokkal elkerülő emberekkel szemben. A gimnazisták a homoszexuálisokkal, a szakmunkásképzősök a legkevésbé a katonaságot hamis papírokkal elkerülőkkel szemben a legmegértőbbek.

Iskola-lakóhely-Európa

Alapvető és meghatározó különbséget tapasztalhatunk a nemek között, a későbbi terveket illetően. A lányok tervei merészebbek, magasabbra törőek: sokkal inkább tervezik, hogy egyetemi vagy főiskolai szakot végeznek, kevesebben valószínűsítik a szakmatanulást, a további tanulás nélküli munkába állást, vagy a munkanélküliséggel rokon se “dolgozás, se tanulás” állapot bekövetkeztét. Ugyanígy magasabbak a gimnazisták aspirációi és hasonló szignifikáns különbségek tapasztalhatók a szülők iskolai végzettsége szerinti csoportokban, a magas végzettségű csoport gyermekeinek körében. A lakóhely viszont nem differenciál: a jászberényi és a nem jászberényi fiatalok szinte azonosan tervezik, pontosabban valószínűsítik jövőjüket.

A megkérdezett fiatalok nem tartják valószínűnek, hogy tanulmányaik befejezése után Jászberényben fognak élni. A lányok a fiúknál is kevésbé valószínűsítik ezt, ugyanakkor mindkét nemnél érdekes, hogy a valószínűsíthető jászberényi életnél lényegesen jobban vágyakoznak arra, hogy ott élhessenek (6. tábla). Vagyis, ha a város képes fokozni a pozitív indikátorokat, biztosítja a fiatalok számára is vonzó feltételeket, akkor van esély, hogy a mai fiatalok egy része Jászberényt válassza lakóhelyül.

6. tábla Jászberényi letelepedési szándék 100 fokozatú skálán, N=801
100-nagyon valószínű, 0-semmiképpen sem valószínű

		Ha befejezted a tanulmányaidat, mennyire tartod valószínűnek, hogy Jászberényben fogsz élni?	És mennyire szeretnéd, ha tanulmányaid után Jászberényben telepednél le?
Nem	Fiúk	45	52
	Lányok	41	48
Korcsoport	Általános iskolás korosztály	51	56
	15-16 évesek	44	49
	17 éves és idősebb	38	47
Összevont iskolai végzettség mutató	Magasan iskolázott szülők gyermekei	44	52
	Közepesen iskolázott szülők gyermekei	44	51
	Alacsonyan iskolázott szülők gyermekei	40	44
Iskola-típus	Gimnazisták	37	43
	Szakközépiskolások	43	50
	Szakmunkásképzősök	38	45
	Általános iskolások	55	61
Lakóhely	nem jászberényi	28	33
	jászberényi	59	67

A város társadalmi-gazdasági és politikai eseményei, közéleté csak részben van pozitív hatással a diákokra. A jászberényi lakóhelyű fiatalok lényegesen jobban érdeklődnek a város környezete, sport eseményei és gazdasági fejlődése iránt, mint nem jászberényi társaik, viszont ez az érdeklődés a társadalmi-közösségi tevékenységek terén jelez csak vélemény megosztottságot, kulturális és különösen politikai téren kimondottan csekély.

Megkérdeztük, a diákok szerint mi az oka annak, hogy sok fiatal Jászberényt választja lakóhelyéül, illetve annak, hogy elhagyja városát.

A kötődés szempontok között a legtámogatottabbak a város központi fekvésével, a kényelmesen élhető étellel, az anyagi biztonságot, szakmai karriert nyújtó állással, valamint a lakáshoz jutás lehetőségével kapcsolatos vélekedések. Ezek a válaszok a korosztály, az iskolatípus vagy a lakóhely szerint sem differenciáltak.

A lakóhely elhagyás elsődlegesnek vélt okai a következők: a fiatalok szerint a képzett emberek máshol jobban érvényesülnek, Budapest vonzása nagyon erős, a városelhagyók főként partnerük településére költöznek, illetve nem találnak Jászberényben olyan állást, mely megfelelő szakmai és anyagi karriert biztosítana. Az idézett válaszokon belül, különösen a fővárosi vonzás tekintetében tapasztalható a gimnazisták és a 17 évnél idősebbek fokozott aktivitása.

Talán meglepő, ugyanakkor elgondolkodtató, hogy egy 2000. évi szolnoki, ifjúsági identitást kutató vizsgálat (Murányi - Szoboszlai, 2000) szinte ugyanazokat az eredményeket hozta, mint a 2001. évi jászberényi vizsgálat. Vagyis, Szolnokra azért esik a fiatalok választása, mert központi fekvése van, mert ott kényelmesen élhető az élet, valamint a városban lakáshoz juthatnak a fiatalok, illetve Szolnokon található olyan állást, amely szakmailag és anyagilag biztosítja a karrier lehetőségét. Másrészt viszont a képzett emberek máshol jobban érvényesülnek, Budapest vonzása megkerülhetetlen, Szolnok nem biztosítja a szakmai és anyagi karrier lehetőségét, illetve sokan fojtogatónak, kényszerűnek érzik a szolnoki életet.

A jászberényi fiatalok többsége szerint a mai Magyarország politikai szempontból nem besorolható, nem tudják eldönteni, hogy az ország Európa melyik részéhez tartozik. Negyed részük Magyarországot Közép-Európához, közel egy-egytedük pedig inkább Kelet-Európához, illetve Nyugat-Európához sorolja.

Több mint harmaduk néha, 7 százalékuk gyakran gondol arra, hogy európai, viszont csaknem 30 százalékuk egyáltalán nem, ötödük pedig nem tudott válaszolni a kérdésre. A kérdezettek 43 százaléka néha, harmada gyakran gondol arra, hogy ő magyar 13 százalék az erre sohasem gondolók aránya és a fiatalok tizede nem tud véleményt formálni ebben a kérdésben.

Az európai uniós érdeklődés a különböző almintákban nagyjából hasonló. Pontosabban, a fiúk és a lányok között nincs különbség abban a kérdésben, hogy mennyire érdekli őket, ha Magyarország tagja lesz az Európai Uniónak. A korcsoportok között az általános iskolások mutatnak aktív érdeklődést, a szülők iskolai végzettség mutatója szerint az alacsony végzettségű szülők gyermekei, és inkább a jászberényi fiatalok érdeklődőbbek.

Ha Magyarország tagja lesz az Európai Uniónak, a többség szerint “összességében jobb lesz az ország helyzete”, illetve “megnö Budapest szerepe az ország életében.”

Néhány összefoglaló gondolat

A kutatás során vizsgált problémakörök szorosan kapcsolódnak a fiatalok társadalmi szocializációjához. A szocializációs faktorok közül a legfontosabb családi hatások befolyásolása egyrészt generációs léptékkal mérhető, időigényes folyamat, másrészt elsősorban a társadalmi alrendszerek egészét érintő, országos politikai döntések által lehetséges.

A alkoholfogyasztás és dohányzás, mint prevenciós téma kiemelt fontosságát (és a megelőző programoknak már az általános iskolás korban elkezdődő bevezetését) több kutatási eredmény is indokolja.

A dohányzás és alkoholfogyasztás szorosan összefügg a drogfogyasztással. A rendszeresen dohányzók között magasabb a legitim és az illegitim drogot fogyasztók aránya, mint a másik két csoportban, s a dohányzást csak kipróbálók között is többen fogyasztottak valamilyen drogot, mint a soha nem dohányzó tanulók között. A rendszeres alkoholizálás – hasonlóan a rendszeres dohányzáshoz – szintén nagyobb mértékben valószínűsíti a drogfogyasztást.

A fiatalok többségénél 14-15 évesen már régen megtörtént az első alkoholfogyasztás, s rendszeres a dohányzás. Nagyobb hangsúlyt érdemes helyezni az iskolai nevelőmunkára, ezen belül a tanár szocializátor szerepének megerősítésére. Az eredmények tanulsága szerint a tanárok referencia-, illetve problémamegoldó szerepe jelenleg gyakorlatilag nem létezik a fiatalok számára: súlyos konfliktus helyzetben a fiatalok többsége a szüleihez vagy másokhoz fordul.

Rendkívül fontos a tágran értelmezett kultúra – úgy is mint érték és viselkedésnorma – megerősítése. Nagyon fontos, hogy kialakuljanak és működjenek olyan “intézmények”, ahol a fiatalok önszerveződése teret kaphat. Célszerű további, a fiatalság szubkulturális attitűdjeit, konkrét tevékenységformákat is feltáró szociológiai kutatások kezdeményezése és támogatása, az ifjúságról alkotott jelenlegi tudásunk elmélyítése és folyamatos karbantartása.

Az elvándorlást elősegítő, illetve Jászberény megtartóerejét emelő tényezők többsége adottság jellegű. Budapest közelsége ugyanúgy adott, mint a helyi foglalkoztatáspolitikai helyzet vagy a képzett szülők elvándorlást motiváló aspirációi. Az EU csatlakozás időpontjától függetlenül azzal is számolni kell, hogy a Jászberényből és a Jászságból származó fiatalok egyre nagyobb hányada külföldön fogja megszerezni diplomáját, illetve diplomaszerezés után hosszabb-rövidebb időre külföldön telepedik le.

Felhasznált irodalom

Murányi István - Szoboszlai Zsolt (1998): Ifjúsági életmód és szokásvizsgálat Jász-Nagykun-Szolnok megyében. MTA RKK ATI Szolnoki Társadalomkutató Osztály. Kézirat

Murányi István - Szoboszlai Zsolt (2000) Szolnok értelmiségmegtartó képessége leendő diplomások körében. MTA RKK ATI Szolnoki Társadalomkutató Osztály. Kézirat